

INCUBATOARELE DE AFACERI DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI CREAREA PREMISELOR PENTRU DEZVOLTAREA SERVICIILOR CONEXE PENTRU ÎNTREPRINDERILE MICI ȘI MIJLOCII

CZU: [334.012+001.895]:334.713

Viorica ATAMAN

*Școala Doctorală Științe Economice,
Universitatea de Stat din Moldova*

MOLDOVAN BUSINESS INCUBATORS AND CREATION OF PREMISES FOR DEVELOPMENT OF ADDITIONAL SERVICE FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

Small and medium-sized enterprises (SMEs) occupy a majority role of 98.6% of all enterprises in the Republic of Moldova, hiring over 335 thousand employees. The development of small and medium-sized enterprises involves the employment of the rural labor force, the creation of goods and services required at local and regional level, but also the existence of available secondary raw materials. At the same time, according to the data analyzed below, we note that the survival rate in the first year of SMEs is only 46.8%, which involves mechanisms at the governmental level for better management of small businesses. The creation of business incubators at regional level, is an information and training platform both for managers of newly created and incubated enterprises, but also for the local business environment.

Keywords: *business incubators, innovation-based incubator, small and medium-sized enterprises.*

Dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii constituie un factor important în asigurarea dezvoltării durabile a economiei țării. Astfel, aceste întreprinderi asigură: crearea de noi locuri de muncă; producerea unei ponderi considerabile de producție și servicii; lărgirea oportunităților economice individuale; cerințe scăzute din punctul de vedere al constituirii instituționale, operarea pe piață; stabilitate socială [1]. Potrivit legislației din Republica Moldova [3], întreprinderile mici și mijlocii se clasifică în următoarele categorii:

a) **întreprindere micro** – întreprindere care are cel mult 9 salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de până la 9 mil. MDL sau deține active totale de până la 9 mil. MDL;

b) **întreprindere mică** – întreprindere care are de la 10 până la 49 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de până la 25 de mil. MDL sau deține active totale de până la 25 de mil. MDL;

c) **întreprindere mijlocie** – întreprindere care are de la 50 până la 249 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de până la 50 mil. MDL sau deține active totale de până la 50 mil. MDL. De menționat că criteriul definitoriu constant folosit la clasificarea întreprinderilor mici și mijlocii în scopuri statistice este numărul mediu anual de salariați [3].

Astfel, pentru anul 2019, Biroul Național de Statistică [2] stipulează că în Republica Moldova activau 55 900 de întreprinderi mici și mijlocii, dintre care 48 100 de întreprinderi aveau până la 9 salariați, întreprinderile micro antrenând în toată țara un număr de 114 200 de salariați.

Tabelul 1. Indicatorii principali privind activitatea IMM-urilor în anul 2019

	Numărul de unități		Numărul de personal		Veniturile din vânzări		Profit (+), pierdere (-) până la im- pozitare mil. lei
	mii unități	Ponde- rea în total în repub- lică, %	mii persoane	Ponde- rea în total în repub- lică, %	mil. lei	Ponderea în total în republică, %	
Total IMM	55,9	98,6	335,8	61,6	157 335,6	39,5	12 386,0
<i>din care:</i>							
↑ Întreprin- deri mijlocii	1,4	2,4	102,9	18,9	50 421,6	12,7	3 572,7
↑ Întreprin- deri mici	6,5	11,4	118,6	21,8	63 515,7	16,0	5 341,4
↑ Întreprin- deri micro	48,1	84,7	114,2	21,0	43 398,3	10,9	3 471,9

Sursa [2].

În anul 2019, numărul întreprinderilor raportoare a constituit 49 300 de întreprinderi din totalul de 55 900 de întreprinderi înregistrate, dintre care 35 686 de întreprinderi active sau circa 72,4% din numărul total de întreprinderi raportoare. Pe parcursul anului 2019 au fost create 5 300 de întreprinderi și lichidate 9 100 de întreprinderi [4]. Peste 13 mii de întreprinderi sunt inactice în anul 2019, iar din raportul, „*Demografia întreprinderilor în Republica Moldova în anul 2019*” [5] se menționează că doar 46,8% de întreprinderi supraviețuiesc în primul an de activitate. În Republica Moldova, implementarea politicii de stat privind susținerea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii se efectuează de către **Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului întreprinderilor mici și mijlocii** (ODIMM), instituție publică al cărei fondator este Ministerul Economiei, precum și alte autorități, instituții publice și private în domeniu [3]. Ținem să menționăm că anume sectorul rural și cel regional sunt mai puțin dezvoltate în profil antreprenorial, conform datelor [4] peste 62% de IMM-uri, 34 900 de unități, sunt amplasate exclusiv în municipiul Chișinău.

Tabelul 2. Activitatea IMM-urilor în profil teritorial în anul 2019

	Numărul de unități	Numărul de personal	Venituri din vânzări (cifra de afaceri)	Repartiția IMM-urilor în profil teritorial
	mii unități	mii persoane	mil. lei	%
Total	55,9	335,8	157 335,6	100,00
Municipiul Chișinău	34,9	184,9	99 871,1	62,43
Nord	7,2	55,8	21 150,2	12,85
Centru	9,1	55,8	22 858,1	16,22
Sud	3,1	26,8	8 668,4	5,51
UTA Găgăuzia	1,7	12,4	4 787,8	2,99

Sursa: Adaptat de autor conform sursei [4].

În acest context menționat mai sus, când se atestă o rată de supraviețuire a întreprinderilor în primul an de activitate de doar 46,8%, iar 62,43% de întreprinderi mici și mijlocii sunt amplasate exclusiv în municipiul Chișinău, decizia de a crea incubatoare de afaceri este una argumentată, iar dezvoltarea *Rețelei Incubatoarelor de Afaceri* [7] în raioanele Republicii este una din prioritățile Guvernului privind dezvoltarea infrastructurii de suport în afaceri, adaptate necesităților mediului de afaceri în mediul rural [7]. Legislația din Republica Moldova este destul de evazivă în reglementarea incubatoarelor de afaceri, conform legii cu privire la IMM-uri nr. 179 din 21.07.2016 [2], incubatorul de afaceri este locul unde sunt concentrate, într-un spațiu limitat, întreprinderi nou-înregistrate, al cărui obiectiv este de a spori șansa de creștere și durata de supraviețuire a acestor întreprinderi, furnizându-le spații modulare și unde se oferă în condiții facilitare sprijin managerial și servicii de asistență [2]. Însă potrivit raportului RIAM [9] pentru anul 2020, incubatorul de afaceri este o organizație concepută cu scopul de a sprijini atât înființarea cu succes a întreprinderilor, cât și dezvoltarea viitoare a acestora. De cele mai multe ori, incubatorul pune la dispoziție infrastructura fizică necesară derulării afacerilor, servicii de consultanță în afaceri adaptate la specificul fiecărei societăți și oportunități pentru stabilirea de contacte (*networking*). Incubatoarele sunt de mai multe feluri, ele variind în special în funcție de sfera programelor de incubare pe care le oferă, de organizarea lor internă, de sectorul economic în care sunt specializate și de tipul de clienți cărora le sunt oferite serviciile. Pe parcursul anilor 2011-2017, **Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului întreprinderilor mici și mijlocii (ODIMM)** în parteneriat cu Ministerul Economiei, administrația publică locală, cu suportul financiar al Uniunii Europene, în baza Matricii de Politici stabilite prin Adendumul la Programul de Suport bugetar „Stimularea Economică în zonele Rurale”, a creat o rețea de Incubatoare de Afaceri în raioanele: Ștefan Vodă, Leova, Rezina, Sângerei, Dubăsari (s. Coșnița), Ceadâr-Lunga, Nisporeni, Cimișlia, Călărași, Cahul [8].

O privire mai largă referitor la incubatoare, cu precădere incubatoarele de inovare, o regăsim în Legea cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare nr. 226 din 01.11.2018 [10]. Respectiv, conform acestei legi, incubator de inovare este o organizație din domeniul inovării constituită în baza unui contract de asociere între persoane juridice și persoane fizice, destinată dezvoltării potențialului de elaborare și implementare a inovațiilor de către întreprinderile mici și mijlocii, precum și al cercetătorilor și inventatorilor particulari a căror activitate se desfășoară în regim de facilități oferite de stat. Iar un produs inovațional este un produs nou sau perfecționat care corespunde performanțelor sau depășește performanțele tehnico-economice, inclusiv de calitate, ale produselor similare competitive pe piața internă și pe cea externă, fiind obținut prin implementarea unui proiect de inovare și transfer tehnologic [10]. Biroul Național de Statistică stipulează [11] că în perioada 2017-2018 numărul întreprinderilor inovatoare a constituit 605 întreprinderi și reprezintă 18% din numărul total de întreprinderi incluse în cercetare (în scădere cu 10% față de anii 2015-2016). Din numărul total al întreprinderilor inovatoare, 40% au realizat concomitent mai multe tipuri de inovări (de produse, procese, metode de organizare și marketing), 20% au realizat inovări de produse și/sau procese, 40% – au realizat inovări de metode de organizare și/sau marketing. În activitatea de industrie au activat 317 întreprinderi inovatoare, din care 271 sunt IMM-uri (85%), iar în servicii au activat 288 de întreprinderi inovatoare, din care 270 sunt IMM-uri (94%) [11].

Tabelul 3. Numărul de întreprinderi inovatoare pe clase de mărimi și regiuni de dezvoltare, 2017-2018

	din care pe regiuni de dezvoltare:					UTA Găgăuzia
	Total	Mun. Chișinău	Nord	Centru	Sud	
Total	605	389	87	69	39	21
10-49 salariați	378	257	42	47	19	13
50-249 salariați	163	89	30	18	18	8
250 și peste salariați	64	43	15	4	2	-
Industrie - total	317	168	58	52	25	14
10-49 salariați	168	94	21	35	9	9
50-249 salariați	103	48	22	14	14	5
250 și peste salariați	46	26	15	3	2	0
Servicii – total	288	221	29	17	14	7
10-49 salariați	210	163	21	12	10	4
50-249 salariați	60	41	8	4	4	3
250 și peste salariați	18	17	-	1	-	-

Sursa [11].

Observăm că sectorul IMM-urilor și în această categorie reprezintă 541 de unități economice dintr-un total de 605 unități economice inovatoare existente. Datele analizate ne confirmă impactul major pe care îl au IMM-urile în economia națională. Iar existența incubatoarelor de afaceri regionale sporește șansele de supraviețuire a acestor întreprinderi. Doar potrivit raportului RIAM pentru anul 2020 [9], aflăm că

beneficiari ai serviciilor incubatoarelor de afaceri (IA) sunt nu doar rezidenții acestora, IA având rolul de centre de informare și consultanță pentru antreprenorii din raioanele unde sunt amplasate. În acest sens, IA au găzduit și au organizat multiple evenimente, cursuri de instruire, seminare, ateliere de lucru – menite să contribuie la dezvoltarea abilităților antreprenoriale ale managerilor companiilor incubate, dar și a agenților economici din raion. Astfel, pe parcursul anului, cei 11 administratori ai IA au oferit 2 980 de consultanții rezidenților IA și antreprenorilor din regiune.

Potrivit aceluiași raport [9], întreprinderile regionale au solicitat consultanță în inițierea afacerii; consultanță și asistență în elaborarea planurilor de afaceri; consultanță în domeniul legislației; consultanță și instruire în managementul afacerilor; asistență pentru dezvoltarea de parteneriate naționale și internaționale; managementul resurselor umane; diseminarea informației cu privire la programele naționale și internaționale gestionate de ODIMM; diseminarea informației cu privire la oportunitățile oferite de alte programe/proiecte operaționale. Pe parcursul anilor 2009-2020, de serviciile Incubatoarelor de Afaceri au beneficiat 663 de companii rezidente, dintre care 251 sunt rezidenți actuali și 412 companii absolvente, rata de supraviețuire a companiilor absolvente este de 75% [9]. Ținem să reiterăm că rata de supraviețuire în incubatoarele de afaceri este de 75% și doar de 46,8% pe economie. Astfel, obiectivele programelor de stat, conform legislației în vigoare [2], constă în susținerea tinerilor întreprinzători în lansarea unei afaceri în țară; stimularea persoanelor migrante în deschiderea unei afaceri în Republica Moldova; dezvoltarea antreprenoriatului feminin și a celui social; susținerea IMM-urilor cu potențial de export și internaționalizarea acestora; adaptarea IMM-urilor la principiul „economiei verzi”; extinderea infrastructurii de suport în afaceri prin dezvoltarea incubatoarelor de afaceri, parcurilor industriale, clusterilor.

În concluzie, menționăm că dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii este un deziderat incontestabil, în special, în mediul regional, cu precădere rural. Dezvoltarea rețelei de incubatoare de afaceri, care ar avea menirea de a susține atât întreprinderile incubate, cât și întreprinderile din regiune, este imperios necesară, activitatea acestor incubatoare trebuie să fie transparentă și aliniată noilor standarde de digitalizare, astfel încât să constituie adevărate platforme de lansare pentru micile afaceri din regiunea incubatorului. Programele ODIMM [12]: Programul național „Start pentru Tineri: O afacere durabilă la tine acasă”; Programul „Femei în Afaceri” (PFA); Programul de Atragere a Remitențelor în Economie (PARE 1+1); ECO IMM; Internaționalizarea IMM; Digitalizarea IMM; Programul de instruire continuă „Gestiunea eficientă a afacerii” (GEA); Fondul de Garantarea Creditelor (FGC); Subvenționarea participării agenților economici la expoziții și târguri naționale; Centrul de Consultanță și Asistență în Afaceri – trebuie externalizate și descentralizate la nivel regional. Or, conform datelor analizate, 62,43% din totalul IMM-urilor se află doar în municipiul Chișinău, spiritul antreprenorial în mediul regional și rural este încă în dezvoltare. Prin incubatoarele de afaceri se creează premisele necesare de a dezvolta proiecte guvernamentale, inițiative private, astfel încât să se reducă rata de desființare a IMM-urilor și să crească rata de supraviețuire a lor, în special, în mediul rural.

Referințe:

1. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, [citat 18.04.2021]. Disponibil: <https://mei.gov.md/ro/content/politici-si-programe-imm>
2. Rezultatele anchetei structurale în întreprinderi 2019, [citat 17.04.2021]. Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/ASA/ASA_2019.pdf
3. Legea cu privire la întreprinderile mici și mijlocii nr.179 din 21.07.2016, [citat 17.04.2021]. Disponibil: <https://mei.gov.md/ro/content/lege-cu-privire-la-intreprinderile-mici-si-mijlocii-nr-179-din-21072016>
4. Indicatori vizând activitatea întreprinderilor mici și mijlocii în anul 2019, [citat 17.04.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=368>
5. Demografia întreprinderilor în Republica Moldova în anul 2019, [citat 17.04.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6853>
6. <https://mei.gov.md/ro/content/organizatia-pentru-dezvoltarea-intreprinderilor-mici-si-mijlocii>
7. www.riam.md
8. Raport ODIMM 2019, [citat 17.04.2021]. Disponibil: <http://odimm.md/files/ro/pdf/rapoarte/RAPORT%20ODIMM%202019.pdf>
9. Raport anual 2020, activitatea rețelei incubatoarelor de afaceri, [citat 17.04.2021]. Disponibil: <https://riam.md/wp-content/uploads/2021/03/Raport-Activitatea-RIAM-2020.pdf>
10. Legea cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare nr.226 din 01.11.2018, [citat 18.04.2021]. Disponibil: <https://ancd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/Lege%20226%20din%2001.11.2018.pdf>
11. Rezultatele activității de inovare a întreprinderilor în Republica Moldova în anii 2017-2018, [citat 18.04.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6541>
12. <https://odimm.md/ro/programe-odimm>